

Bakgrundsfakta

Bortfallsmönster i

Arbetskraftsundersökningarna 2010–2023

Sveriges officiella
statistik

Bakgrundsfakta 2024:2, Bortfallsmönster i Arbetskrafts- undersökningarna 2010– 2023

Producent SCB, Statistiska centralbyrån
Avdelningen för social statistik och
analys
701 89 Örebro
+46 10-479 00 00

Förfrågningar Charlotta Olofsson
+46 10-479 41 42
charlotta.olofsson@scb.se

Förfrågningar Elin Ottosson Bixo
+46 10-479 41 74
elin.ottossonbixo@scb.se

Du får kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet.
Vi vill dock att du uppger källa på följande sätt:
Källa: SCB, Bakgrundsfakta 2024:2, Bortfallsmönster i Arbetskrafts-
undersökningarna 2010–2023

ISSN: 1654-465X (Online)
URN:NBN:SE:SCB-2024-AM76BR2402_pdf

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se
This publication is only available in electronic form on www.scb.se

Förord

Sedan 2010 har det totala bortfallet i Arbetskraftsundersökningarna (AKU) mer än fördubblats. Denna rapport belyser hur bortfallet i AKU har utvecklats mellan åren 2010 och 2023. Rapporten beskriver bortfallsmönstret och eventuella förändringar i det. Bortfallet redovisas bland annat efter demografiska variabler som är centrala bakgrundsvariabler i AKU. Vidare redovisas orsaken till bortfallet (ej anträffade, avböjd medverkan och annan orsak). Eftersom AKU är en panelundersökning beskriver rapporten också bortfallet och dess mönster bland nytillkomna urvalspersoner i undersökningen liksom för tidigare svarande i undersökningen.

Rapportens huvudsyfte är att ge en övergripande bild av bortfallet och fastställa om den negativa trenden förekommer i specifika grupper eller om alla grupper visar en liknande utveckling. Den syftar däremot inte till att förklara de bakomliggande orsakerna och mekanismerna för bortfallet specifikt i AKU. SCB har kontinuerligt arbetat med olika åtgärder och projekt under åren för att motverka och bromsa utvecklingen av ett ökat bortfall.

Rapporten har framställts av Charlotta Olofsson och Elin Ottosson Bixo. Förhoppningen är att den ska ge en nyanserad och sammanhängande bild av hur bortfallet har förändrats i AKU, samt fungera som grund för vidare analys om orsakerna till det ökande bortfallet.

Statistiska centralbyrån i oktober 2024

Katarina Wizell

Elisabet Andersson

Innehåll

Sammanfattning	7
1. Inledning	9
1.1 Om Arbetskraftsundersökningarna.....	9
1.2 Syfte och avgränsningar.....	10
1.3 Disposition.....	11
2. Bortfall, begrepp och mått	12
2.1 Bortfall.....	12
2.2 Orsaker till bortfall.....	13
2.3 Åtgärder för att hantera och minska bortfallet.....	13
3. Om AKU	15
3.1 AKU:s urvalsförfarande.....	15
3.2 Större förändringar i AKU 2010–2023.....	15
3.2.1 Tilläggsurval 2010–2020.....	15
3.2.2 Förändring av urvalsdesignen 2013.....	15
3.2.3 Revidering och urvalsreducering 2019.....	16
3.2.4 EU:s nya ramlag och tidsseriebrott 2021.....	16
3.3 Befolkningsförändringar och urvalets sammansättning.....	16
3.3.1 Befolkning och urval efter kön.....	17
3.3.2 Befolkning och urval efter ålder.....	17
3.3.3 Befolkning och urval efter födelseland.....	18
3.3.4 Befolkning och urval efter utbildningsnivå.....	19
3.3.5 Befolkning och urval efter urbaniseringsgrad.....	19
4. Bortfallsmönster 2010–2023	21

4.1 Bortfallsmönster efter demografiska variabler	22
4.1.1 Bortfallsmönster efter kön	22
4.1.2 Bortfallsmönster efter ålder	22
4.1.3 Bortfallsmönster efter födelseland	24
4.1.4 Bortfallsmönster efter utbildningsnivå.....	25
4.1.5 Bortfallsmönster efter urbaniseringsgrad	26
4.2 Bortfallsmönster efter bortfallsorsak.....	27
4.3 Bortfallsmönster efter AKU-design.....	28
5. Avslutande kommentarer.....	39
Referenser.....	40

Sammanfattning

Denna rapport beskriver bortfallet i Arbetskraftsundersökningarna (AKU) bland personer i åldern 15–74 år under tidsperioden 2010–2023. Rapporten är en uppföljning på en bortfallsrapport som SCB publicerade 2015. Med bortfall menas objektsbortfall, vilket innebär att urvalspersonen inte gett svar på de centrala frågor som ligger till grund för klassificering av arbetskraftsstatus och anknytningsgrad till arbetsmarknaden och anses därför som ej svarande.

Resultaten i rapporten visar att bortfallet har mer än fördubblats över den undersökta tidsperioden, från 24 procent av urvalet år 2010 till 57 procent år 2023. Ökningen har skett över hela tidsperioden, men var som kraftigast under åren 2013–2016. Resultaten visar vidare att bortfallet är särskilt högt bland personer i åldern 15–34 år och bland personer med lägre utbildningsnivå. Skillnaderna har dessutom ökat över tid i förhållande till äldre åldersgrupper och högre utbildningsnivåer. Bortfallet har även varit högre bland utrikes födda jämfört med inrikes födda, men denna skillnad har varit stabil över tid.

En uppdelning efter bortfallsorsak visar att ökningen i bortfallet framför allt har skett bland personer som inte gått att få kontakt med vid intervjutillfället, dvs. ej anträffade personer. I denna grupp har bortfallet tredubblats från 12 till 36 procent av urvalet under tidsperioden 2010–2023. De som inte vill delta i undersökningen, s.k. avböjd medverkan, har ökat från 11 till 19 procent under samma tidsperiod.

Varje månadsurval i AKU består av åtta rotationsgrupper, där de som ingår i rotationsgrupp 1 är med i urvalet för första gången och de som ingår i rotationsgrupp 2–8 har varit med i urvalet tidigare. Varje månadsurval delas därtill in i fyra eller fem olika referensveckor, vilket är den specifika vecka som intervjupersonen ska besvara frågor om sin arbetsmarknadssituation. Sett till denna urvalsdesign visar resultaten att rotationsgrupp 1 har haft högst bortfall fram till 2018, men är på senare år den rotationsgrupp som har lägst bortfall. Överlag var bortfallet år 2023 högre i de senare rotationsgrupperna, till skillnad från tidigare år då dessa grupper hade ett marginellt lägre bortfall. När bortfallet redovisas efter referensvecka visar resultaten att den sista referensveckan har högst bortfall, men skillnaderna är små. Därmed verkar referensvecka inte ha någon betydande skillnad för bortfallsnivån.

När bortfallet undersöks fördelat månadsvis över året visar resultaten att bortfallet är högre än genomsnittet under sommarmånaderna. Bortfallet är generellt sett också lägre än genomsnittet i början av året och högre än genomsnittet under månader mot slutet av året, med

undantag för vissa år. Dessutom har det blivit vanligare att inte svara alls eller vara med upp till hälften av gångerna, och mindre vanligt att delta t.o.m. intervjutillfälle 5–8. Framför allt har det skett en ökning av personer som inte svarar alls, samtidigt som det skett en minskning i antal personer som deltar vid samtliga tillfällen. Resultaten visar även att det över tid har blivit svårare att få in svar vid samtliga intervjutillfällen, även efter att första kontakten är etablerad.

1. Inledning

1.1 Om Arbetskraftsundersökningarna

Arbetskraftsundersökningarna (AKU) är en urvalsundersökning som beskriver utvecklingen på arbetsmarknaden för Sveriges befolkning i åldern 15–89 år. Statistiken som framställs genom AKU är föremål för internationell samordning och bygger på Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention över arbetsmarknadsstatistiken. Definitionerna i AKU följer ILO:s rekommendationer och EU:s riktlinjer. Undersökningen ger en bild av arbetsmarknaden utifrån aspekter såsom sysselsättning, arbetslöshet, undersysselsättning, arbetade timmar, yrke, bransch och mycket annat. AKU:s uppgift om arbetslösa är det officiella arbetslöshetstalet i Sverige.

Från och med januari 2021 omfattar **månadsurvalet** i AKU cirka **17 000 individer** i åldrarna 15–89 år. Den statistik som AKU redovisar är dock huvudsakligen befolkningen i åldern 15–74 år.

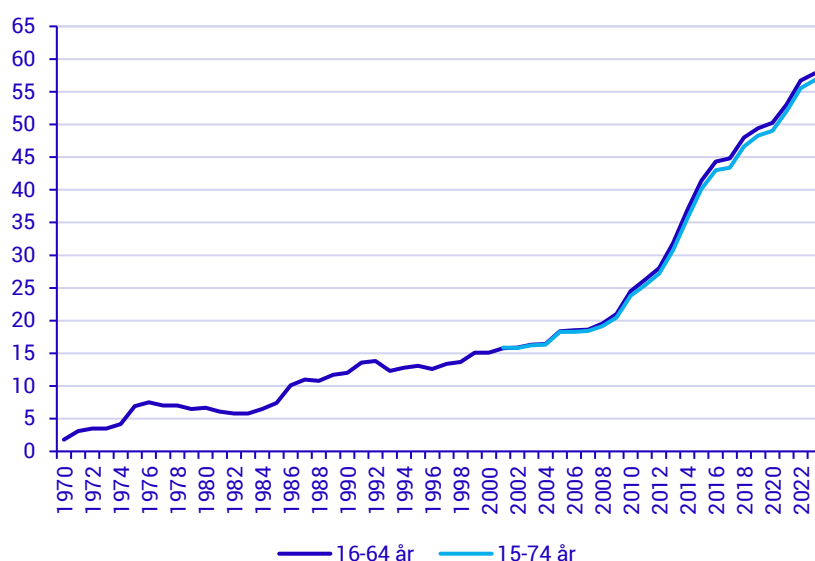
Personerna som intervjuas i AKU varje månad dras från registret över totalbefolkningen (RTB) via ett stratifierat systematiskt urval med roterande panelurval. Urvalet roteras så att en åttondel byts ut mellan två på varandra följande undersökningstillfällen. För varje urval inträffar detta alltså med tre månaders mellanrum. Personer i urvalet intervjuas med andra ord en gång per kvartal och sammanlagt åtta gånger under en tvåårsperiod, varefter de byts ut mot nya urvalspersoner.

Målpopulationen i AKU var tidigare 15–74 år, men fr.o.m. januari 2021 ändrades målpopulationen till att innefatta befolkningen 15–89 år som bor i privata hushåll och är folkbokförda i Sverige. Anledningen till åldersförändringen var att AKU anpassades till EU:s nya ramlag (förordning 2019/1700), för den sociala statistiken. Målpopulationen medförde också att rampopulationen förändrades till samma åldersintervall. Från och med januari 2021 omfattar månadsurvalet i AKU därmed cirka 17 000 individer i åldrarna 15–89 år. Den statistik som AKU redovisar är huvudsakligen befolkningen i åldern 15–74 år.

1.2 Syfte och avgränsningar

År 2015 publicerades en rapport om bortfallsmönster i AKU över tidsperioden 2002–2014. I rapporten framgick det att bortfallet i AKU hade börjat stiga kraftigt och att ökningen var som störst 2013 och 2014. Denna rapport syftar till att studera hur bortfallets utveckling har sett ut sedan 2010. I diagram 1 visas bortfallets utveckling för åldersgruppen 16–64 år sedan 1970 och för åldersgruppen 15–74 år sedan 2001. I diagrammet framgår att under den senaste tioårsperioden har bortfallet i AKU fördubblats.

Diagram 1. Bortfall 16–64 år och 15–74 år. Procent av urvalet.

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

I rapporten redovisas bortfallet efter de demografiska variablerna kön, ålder, födelse-land, utbildningsnivå och urbaniseringsgrad. Rapporten analyserar även bortfallet utifrån undersökningens design, såsom bortfall uppdelat på rotationsgrupper och referensveckor. Det görs för att upptäcka eventuella mönster i bortfallet och för att få en bredare förståelse för vilken typ av åtgärder som kan minska bortfallet.

Mellan januari 2010 och tredje kvartalet 2020 innehöll AKU, utöver det ordinarie urvalet, även ett tilläggsurval. Syftet med tillägget var att mer detaljerat kunna beskriva arbetsmarknadssituationen och dynamiken på arbetsmarknaden för befolkningen i åldern 15–74 år. I den tidigare rapporten om bortfallsmönster konstaterades att skillnaden i bortfallsandel mellan det ordinarie urvalet och det totala urvalet (dvs. ordinarie urval och tilläggsurval) var liten. Utifrån det beslutas att en särredovisning inte är motiverad och därför redovisas bortfallet för det totala urvalet, förutom i avsnitt 4.4. Det innebär att antalet urvalspersoner är större under perioden för utökningen.

Vidare har det skett en rad förändringar i AKU som kan ha påverkat bortfallet. För att bättre förstå utvecklingen behöver dessa förändringar tas i beaktande. Rapporten tar därför upp de mest centrala förändringarna som skett i AKU under den undersökta tidsperioden. Dessutom jämförs befolkningsutvecklingen och urvalets utveckling efter kön, ålder, födelseland, utbildningsnivå och urbaniseringsgrad. Syftet med jämförelsen är att se om populationen eller urvalets sammansättning har förändrats över tid, eftersom det kan påverka bortfallet.

Eftersom AKU i huvudsak redovisar befolkningen i åldern 15–74 år avgränsas rapporten till att undersöka bortfallet för denna åldersgrupp, även om målpopulationen i AKU sedan år 2021 innefattar befolkningen i åldern 15–89 år. Åren som studeras är 2010–2023, men vissa diagram redovisar inte hela tidsperioden utan de enskilda åren 2010, 2014, 2018 och 2023.

1.3 Disposition

Rapporten är disponerad i fem avsnitt. Avsnitt 2 beskriver bortfall som begrepp och mått, och redovisar dessutom åtgärder som tidigare har gjorts för att hantera och minska bortfallet i AKU. I avsnitt 3 beskrivs AKU:s urvalsförfarande. Därefter redogörs för större förändringar i AKU under perioden 2010–2023. Slutligen illustreras befolkningsförändringar och urvalets sammansättning. Avsnittet syftar till att ge läsaren en bakgrund till och förståelse av metoden för hur urvalet dras och hanteras.

Avsnitt 4 analyserar bortfallet i AKU utifrån olika aspekter. Först redovisas bortfallet efter demografiska variabler i avsnitt 4.1. Därefter redogörs bortfallet efter bortfallsorsak i avsnitt 4.2. Avsnitt 4.3 redogör för bortfallet utifrån AKU:s design, som innefattar referensveckor och rotationsgrupper. Även bortfallet utifrån resultat av kontakt med intervjupersonerna i tidigare undersökningsomgångar analyseras. Slutligen studeras bortfallet efter delurval i avsnitt 4.4. Avsnitt 5 sammanfattar de mest centrala aspekterna av rapporten och lyfter slutsatser utifrån dessa resultat.

2. Bortfall, begrepp och mått

Bortfall syftar i denna rapport enbart på **objektbortfall** och exkluderar därmed **partiellt bortfall**.

2.1 Bortfall

I AKU anses en person vara svarande om urvalspersonen ger svar på de centrala frågor som ligger till grund för klassificering av arbetskraftsstatus (sysselsatt, arbetslös, ej i arbetskraften) och anknytningsgrad till arbetsmarknaden. För de som är sysselsatta krävs dessutom svar på frågan om arbetade timmar. Om urvalspersonen klassificerats som svarande men en uppgift saknas i någon annan fråga än dessa, uppstår partiellt bortfall i den aktuella frågan. Partiellt bortfall behandlas inte i rapporten, utan bortfall syftar här till objektbortfall, dvs. individer i urvalet som i AKU inte räknas som svarande.

Bortfallsandelen för månad i , i en viss urvalsgrupp, beräknas som antal bortfallsobjekt i gruppen dividerat med antal utvalda objekt i gruppen exklusive personer som utgör övertäckning. Detta kan skrivas på följande sätt:

$$Bortfall^i = \frac{n_B^i}{n_B^i + n_S^i}$$

där n_S^i är antal svarande urvalspersoner under månad i och n_B^i är antal personer som utgör (objekt)bortfall under månad i . Som nämndes ingår inte personer som utgör övertäckning här, dvs. beräkningarna baseras på nettourvalet. Bortfallsandelen på kvartalsbasis beräknas vidare som summan av antal bortfallsobjekt i gruppen under kvartalets tre månader (månad 1, 2 och 3 i kvartalet), dividerat med antal utvalda objekt i gruppen under motsvarande period (nettourvalet). Det kan formuleras på följande sätt:

$$Bortfall^{kv} = \frac{n_B^1 + n_B^2 + n_B^3}{(n_B^1 + n_S^1) + (n_B^2 + n_S^2) + (n_B^3 + n_S^3)}$$

Bortfallsandelen på årsbasis beräknas enligt samma princip. I AKU redovisas bortfallets storlek som ovägt mått genom att relatera bortfallets storlek till urvalsstorleken, och tar därför inte hänsyn till urvalsdesignen. Bortfallets storlek påverkas därför inte bara av omfattningen av bortfallet i urvalet, utan också av urvalets sammansättning. Om alla individer har samma sannolikhet att komma med i urvalet är urvalet självvägande, vilket gäller om urvalsdesignen är utformad så att urvalsstorleken i varje stratum är proportionell mot populationsstorleken. Vägd och ovägd mått kommer vara desamma, och bortfallsandelarna i urvalet kan betraktas som skattningar av populationsstorheter. Det gäller inte för AKU och innebär till exempel

att om en större andel av urvalet riktas mot grupper med högt bortfall kommer den sammanlagda (ovägda) bortfallsandelen i urvalet att öka.

2.2 Orsaker till bortfall

Huvudorsakerna till bortfall är att urvalspersonen avböjer att medverka i undersökningen eller att personen inte kan anträffas vid intervjutillfället. Enligt SCB finns det både externa och interna faktorer som kan påverka bortfallet. Externa faktorer är till exempel konkurrens om uppgiftslämnarnas tid, så som telefonförsäljning och marknadsundersökningar, samt att urvalspersonerna kan uppleva en "undersökningströtthet" om man allt oftare får förfrågningar om att delta i undersökningar. Det allmänna "surveyklimatet", dvs. viljan att svara, är också en extern faktor. Telefonins utveckling har dessutom gjort det mer utmanande att hitta rätt telefonnummer till urvalspersoner och det är inte längre givet att svara i telefon när ett okänt nummer ringer. Det finns även interna faktorer som kan påverka, så som kontaktstrategier, spårning av urvalspersoner samt intervjuarnas beläggning och arbetstider. En annan intern faktor är fördelningen och omfördelningen av urvalsenheter.

2.3 Åtgärder för att hantera och minska bortfallet

För att minska de snedvridande effekter av bortfall har SCB sedan 1993 använt hjälpinformation i skattningsförfarandet. Skattningen i AKU bygger på en generaliserad regressionsskattning (GREG) med hjälpinformation från administrativa data. Grundtanken med att använda hjälpinformation bygger på att hjälpvariablerna samvarierar med undersökningsvariablerna, svarssannolikheten eller att hjälpinformationen identifierar viktiga redovisningsgrupper. Användningen av hjälpinformation är därmed avsedd att minska osäkerhet till följd av urval och bortfall. Den hjälpinformation som använts historiskt i AKU har varierat över tid. Idag används uppgifter från RTB, arbetsgivardeklarationen på individnivå (AGI) och Arbetsförmedlingens register över arbetssökande. Därutöver använder AKU inga metoder för att justera för objekts- eller partiellt bortfall. Varken substitution eller imputering används i AKU.

I SCB (2017) undersöktes det om bortfallet har haft en effekt på skattningarna och resultaten i AKU. På en aggregerad nivå uppgick den relativa bortfallsbiasen för sysselsatta till 1,1 ($\pm 0,4$) procent, för arbetslösa till 2,9 ($\pm 4,9$) procent och för ej i arbetskraften -2,7 ($\pm 0,9$) procent. Resultaten indikerade att storleken på bortfallsbiasen varierade för olika redovisningsgrupper och högst nivå redovisades när indelningen gjordes efter utbildningsnivå.

För att genomföra intervjuer i AKU används insamlingsverktyget WinDATI. För att minska bortfallet och samtidigt minska resursförbrukningen har SCB:s intervjuenhet bl.a. förändrat insamlingsverktyget WinDATI under åren för att underlätta för intervjuarna. Intervjuarna kan välja mellan fler utgående nummer,

samtidigt som köhanteringen har förbättrats och en särskild hantering av bearbetningsgrupperna har införts.

En annan åtgärd för att stoppa ökningen av bortfallet är att intervjuarenheten har implementerat nya kontaktstrategier för att nå urvalspersoner och att intervjuarnas arbetstider har anpassats till när intervjupersoner kan nås. Ytterligare åtgärder är förbättrade spårningsrutiner och fördelning samt omfördelning av urvalsenheter. Dessutom har s.k. ”aktiv vila” införts, som syftar till att göra mer kvalitativa snarare än kvantitativa kontaktförsök. Utöver det genomförs löpande intervjuarutbildningar som syftar till att ge intervjuare kunskap och verktyg för att känna sig säkrare i sin argumentation för undersökningen och vikten av deltagande.

Under april 2024 infördes kombinerad insamling i AKU. Det innebär att vissa uppgiftslämnare erbjuds att svara via en webbenkät i stället för via telefonintervju från intervjuomgång två. För att samla in webbenkät svar används insamlingsverktyget SIV. Kombinerad insamling omfattar till en början enbart fast anställda och egenföretagare som arbetar minst 20 timmar per vecka i genomsnitt. Förhoppningen är att kombinerad insamling ska minska bortfallet. Denna rapport bygger däremot enbart på data från telefonintervjuer via insamlingsverktyget WinDATI för åren 2010–2023.

I SCB (2015), som studerar bortfallet i AKU för tidsperioden 2002–2014, föreslogs att ett särskilt fokus bör ligga på rotationsgrupp 1 eftersom bortfallet var högst i den gruppen. Rotationsgrupp 1 är också central för att kunna etablera en långvarig kontakt, eftersom resultatet i rapporten visade att om en urvalsperson svarar i rotationsgrupp 1 är det också lättare att få intervju vid efterföljande undersökningstillfällen. Därför har SCB sedan en tid tillbaka använt sig av extra insatser för just denna rotationsgrupp, som ett led i att försöka minska bortfallet.

3. Om AKU

3.1 AKU:s urvalsförfarande

Urvalsförfarandet i AKU är ett stratifierat systematiskt urval med roterande panelurval. Det innebär att urvalet roteras så att en åttondel byts ut mellan två på varandra följande undersökningstillfällen. Varje urval återkommer med tre månaders mellanrum och individerna i urvalet intervjuas således en gång per kvartal. Sammanlagt intervjuas personerna åtta gånger under en tvåårsperiod, därefter dras nya urvalspersoner.

Från och med januari 2021 utgörs urvalet av en delmängd ur befolkningen (15–89 år) som dras från Registret över totalbefolkningen (RTB) och omfattar 17 000 individer. I praktiken dras två urval, ett för åldersgruppen 15–74 år och ett för åldersgruppen 75–89 år. Åldersgruppen 16–64 år har en något högre urvalsfraktion än övriga åldersgrupper med anledning av att arbetskraftsdeltagandet är lågt i de övriga åldersgrupperna. Urvalsfraktionen varierar även mellan länen, bl.a. har små län en högre urvalsfraktion än stora. Skälen till det är att AKU ska kunna redovisas länsvis.

3.2 Större förändringar i AKU 2010–2023

Under tidsperioden 2010–2023 har ett antal förändringar genomförts i AKU som kan ha påverkat bortfallets utveckling. Nedan beskrivs kortfattat de största förändringarna

3.2.1 Tilläggsurval 2010–2020

AKU bestod från januari 2010 av två delurval, ett ordinarie månadsurval som omfattade ca 21 500 individer i åldrarna 15–74 år och ett tilläggsurval som omfattade ca 8 000 individer i åldrarna 16–66 år. Tilläggsurvalet var fokuserat mot individer som befann sig längre från arbetsmarknaden och befarades vara mindre svarsbenägna eller svårare att nå. Syftet med tilläggsurvalet var att ge en mer detaljerad bild av arbetsmarknadssituationen och beskriva dynamiken på arbetsmarknaden via flödesstatistik. Tilläggsurvalet fasades ut tredje kvartalet 2020.

3.2.2 Förändring av urvalsdesignen 2013

Innan 2013 var urvalsdragningen i ordinarie AKU ett stratifierat obundet slumpmässigt urval där strata skapades genom olika kombinationer av region, kön och ålder. Men fr.o.m. det urval som roterade in år 2013 genomförs i stället ett systematiskt stratifierat urval där urvalsstrata skapas genom olika kombinationer av region och kön. Därutöver görs en sortering efter födelseland och personnummer inom varje stratum. Förändringen har genomförts för att få en jämnare fördelning efter ålder och födelseland i urvalet.

3.2.3 Revidering och urvalsreducering 2019

I oktober 2019 började AKU redovisa data fr.o.m. juli 2018 och framåt baserat på ett reducerat urval. Anledningen var kvalitetsbrister i data från en extern leverantör som hanterade halva urvalet. Urvalet reducerades därmed med 50 procent till 14 750. Efter det utökades urvalet på nytt och från januari 2020 omfattade AKU:s urval 16 700 personer. Inför andra kvartalet 2020 skedde ytterligare en ny utökning till 18 200 personer. Därefter, under tredje kvartalet 2020, fasade AKU ut det tilläggsurval som tidigare hade använts. Under 2021 var urvalsstorleken 14 560 för att fr.o.m. 2022 öka till 17 000 personer. Det minskade urvalet har försvårat jämförelser av förändringsskattningar på årsbasis.

3.2.4 EU:s nya ramlag och tidsseriebrott 2021

Från och med 1 januari 2021 anpassades AKU till EU:s nya ramlag (förordningen 2019/1700) för den sociala statistiken. Den nya ramlagen innebar vissa förändringar i definitioner av variabler, urval och i den ordning som frågor ställs. Ett antal nya variabler tillkom samtidigt som några togs bort. Förändringarna innebar tidsseriebrott och en dubbelmätning infördes därför under 2021. Av det totala urvalet på 18 200 individer samlades 80 procent in genom det nya frågeformuläret och 20 procent genom det gamla frågeformuläret. Syftet med dubbelmätningen var att kunna genomföra länkning av data tillbaka i tiden för att göra data jämförbara innan och efter tidsseriebrottet. Efter ramlagsförändringen genomfördes därför ett omfattande mikro- och makrolänkingsarbete. Länkningen medförde att tidsserierna blev jämförbara med uppgifter som redovisas enligt den nya ramlagen.

3.3 Befolkningsförändringar och urvalets sammansättning

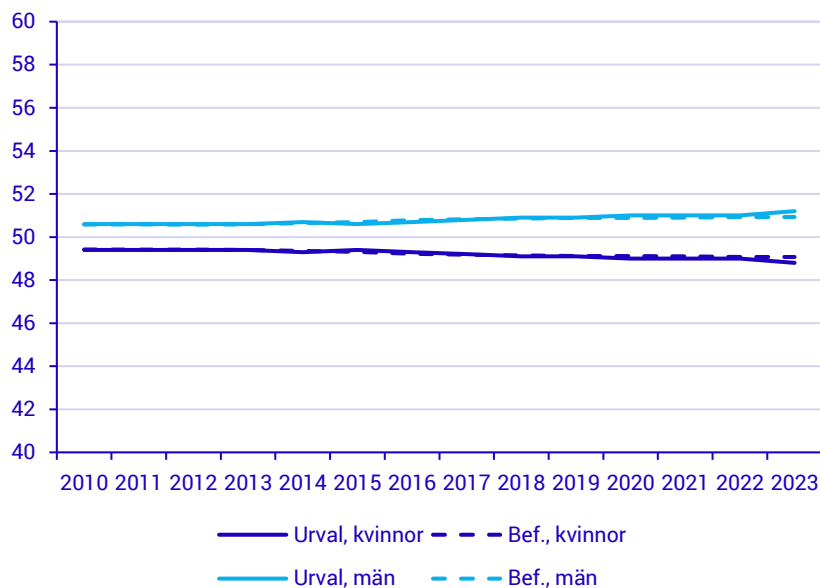
Som nämnt i avsnitt 2 redovisar rapporten enbart ovägda bortfallsandelar, vilket inte tar hänsyn till urvalsdesignen. Eftersom jämförelser av bortfallsandelar görs över tid i denna rapport, påverkas jämförelsen inte enbart av förändringar kopplade till datainsamlingen utan också av urvalets sammansättning. Om urvalets sammansättning förändras i förhållande till befolkningens kan det dra upp eller ned bortfallsnivån i urvalet i jämförelse mot vad det skulle ha varit i populationen. Om t.ex. en specifik grupp ökar som andel av urvalsstorleken och bortfallsandelen är högre i denna grupp jämfört med resterande grupper, så kommer det att dra upp bortfallsnivån i urvalet i jämförelse mot vad det skulle ha varit i populationen. Om populationens sammansättning förändras över tid kan även det påverka bortfallsnivån i urvalet.

För att illustrera urvalets sammansättning i relation till befolkningens så redovisas fördelningen i befolkningen respektive urvalet efter bakgrundsvariablerna kön, ålder, födelseland, utbildningsnivå och urbaniseringsgrad över tidsperioden 2010–2023.

3.3.1 Befolkning och urval efter kön

I diagram 2 visas fördelning efter kön mellan åren 2010–2023. Andelen män respektive kvinnor i befolkningen har under perioden hållit sig relativt konstant, även om skillnaden mellan könen från 2010 fram till 2023 har ökat marginellt. Andelen kvinnor i populationen har under perioden varit cirka 49 procent och andelen män cirka 51 procent. Andelen män respektive kvinnor i urvalen har under perioden följt könsfördelningen i befolkningen.

Diagram 2. Befolkning och urval 15–74 år efter kön. Procent.

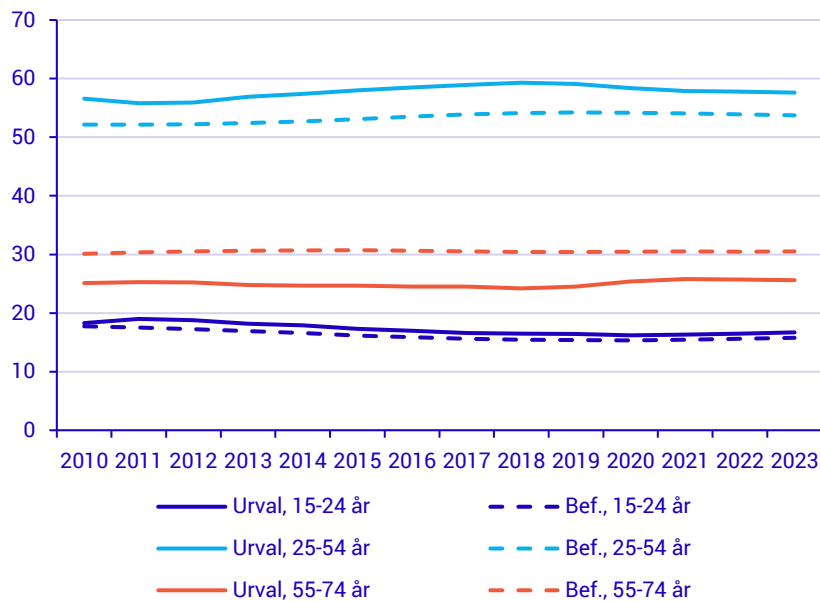

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna och Befolkningsstatistik.

3.3.2 Befolkning och urval efter ålder

I diagram 3 presenteras fördelningen efter ålder mellan 2010–2023 för urvalet och befolkningen. För urvalet skiljer sig fördelningen efter ålder mot åldersfördelningen i befolkningen. Andelen individer i åldersspannet 25–54 år var under hela tidsperioden större i urvalet relativt befolkningen, cirka 58 procent jämfört mot 54 procent år 2023. Diagrammet visar motsatt mönster för åldersgruppen 55–74 år, där andelen i urvalet är lägre än i befolkningen. Andelen individer i urvalet som är 15–24 år är däremot i princip på samma nivå som befolkningen. Att andelen individer 25–54 år är större i urvalet än i befolkningen är en följd av AKU:s urvalsdesign. På samma sätt är andelen individer 55–74 år mindre i urvalet än i befolkningen. Däremot skiljer sig inte utvecklingen över tid mellan urval och befolkning på ett sådant sätt att det påverkar utvecklingen av bortfallet.

Diagram 3. Befolkning och urval 15–74 år efter ålder. Procent.

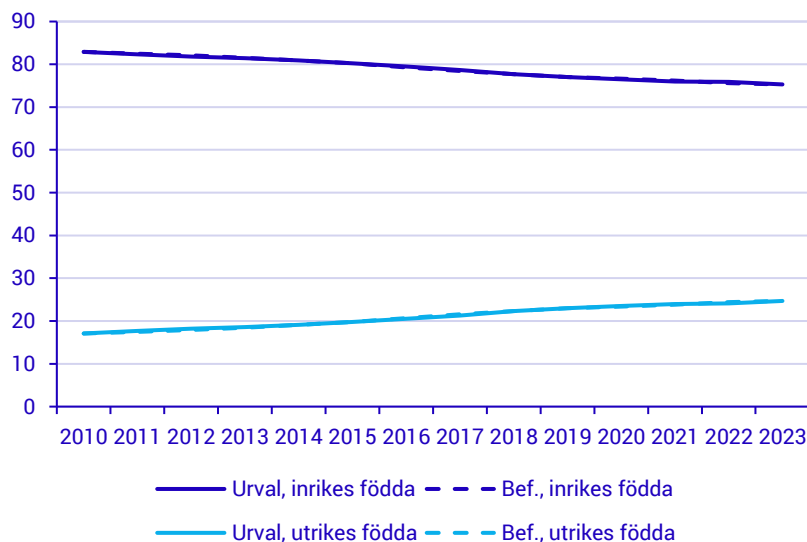

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna och Befolkningsstatistik.

3.3.3 Befolkning och urval efter födelse land

I diagram 4 redovisas befolknings- och urvals fördelningen för perioden 2010–2023 uppdelat på inrikes- och utrikes födda. Under den observerade perioden har utvecklingen av befolkningsfördelningen i relation till urvalsfördelningen för dessa grupper varit nästintill identisk. Andelen utrikes födda har ökat under perioden från cirka 17 procent 2010 till cirka 25 procent under 2023. Följaktligen har andelen inrikes födda sjunkit från cirka 83 procent år 2010 till cirka 75 procent år 2023.

Diagram 4. Befolkning och urval 15–74 år efter födelse land. Procent.

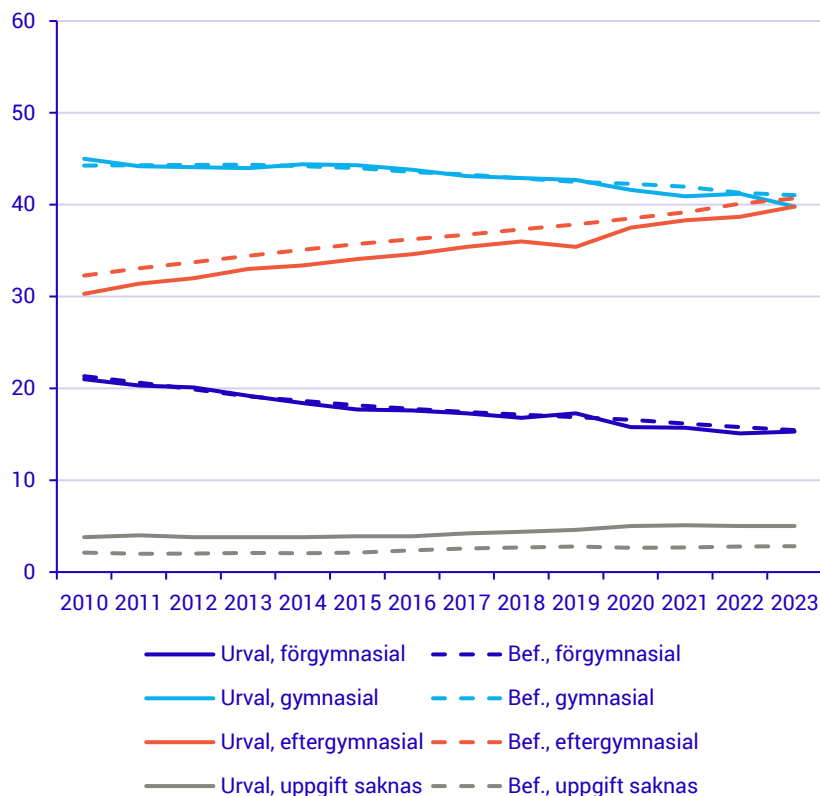

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna och Befolkningsstatistik.

3.3.4 Befolkning och urval efter utbildningsnivå

Diagram 5 visar utvecklingen av urvalet och befolkningen efter utbildningsnivå för perioden 2010–2023. Diagrammet visar att andelen personer med eftergymnasial utbildning i befolkningen har ökat kraftigt under tidsperioden, från 32 procent år 2010 till 41 procent år 2023. I urvalet är andelen med eftergymnasial utbildning något lägre än i befolkningen, men urvalet följer samma utveckling som befolkningen över tid. Andelen personer med lägre utbildningsnivåer har minskat över tid på liknande sätt i urvalet och befolkningen. År 2010 var andelen personer med förgymnasial utbildning i befolkningen 21 procent, vilket kan jämföras med 16 procent år 2023. Motsvarande siffror för personer med gymnasial utbildning är 44 procent år 2010 och 41 procent år 2023.

Diagram 5. Befolkning och urval 15–74 år efter utbildningsnivå. Procent.

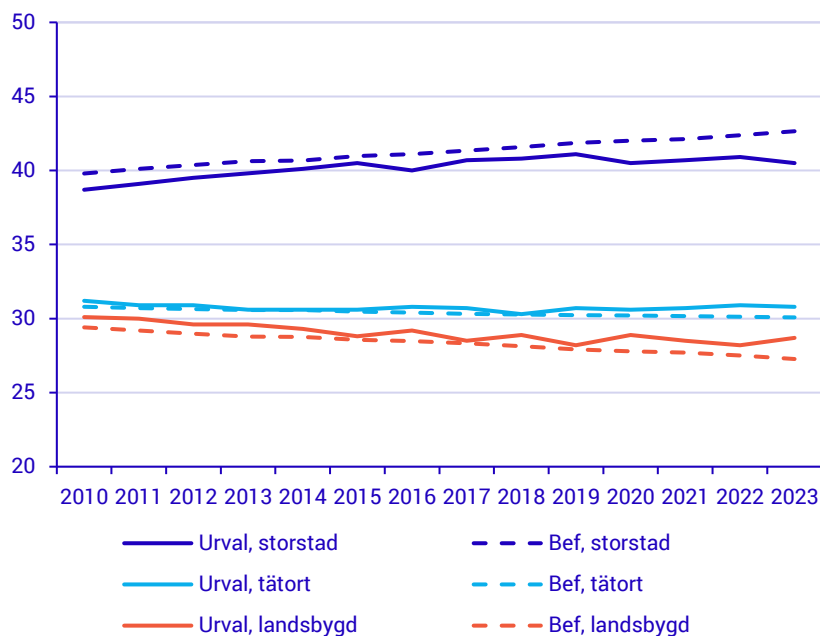
Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna och Utbildningsregistret.

3.3.5 Befolkning och urval efter urbaniseringsgrad

I diagram 6 visas utvecklingen av befolkningen och urvalet efter urbaniseringsgrad. Graden av urbanisering bestäms utifrån hemkommunen och kategoriseras som storstad, tätort eller landsbygd. Urvals fördelningen för dessa kategorier har i början av perioden följt befolknings fördelningen, däremot observeras en något ökad skillnad mellan dessa fördelningar över tid. Urvalsandelen för landsbygd tycks vara något överrepresenterad i relation till motsvarande befolkningsandel. Motsatt mönster noteras i stället i urvalsandelen för storstäder, som jämfört med befolkningsandelen för samma kategori är

underrepresenterad. Det kan förklaras av AKU:s urvalsförfarande som har en medveten överrepresentation av små län. För kategorin tätort följs urvalsandelen och befolkningsandelen åt under hela perioden.

Diagram 6. Befolkning och urval 15–74 år efter urbaniseringsgrad. Procent.

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna och Befolkningsstatistik.

Sammanfattningsvis visar detta avsnitt att urvalets sammansättning inte i någon betydande utsträckning har förändrats i förhållande till befolkningens utifrån kön, ålder, utbildningsnivå, födelseland och urbaniseringsgrad. Därmed påverkas inte jämförelser över tid i bortfallet av urvalets sammansättning när det kommer till dessa bakgrundsvariabler.

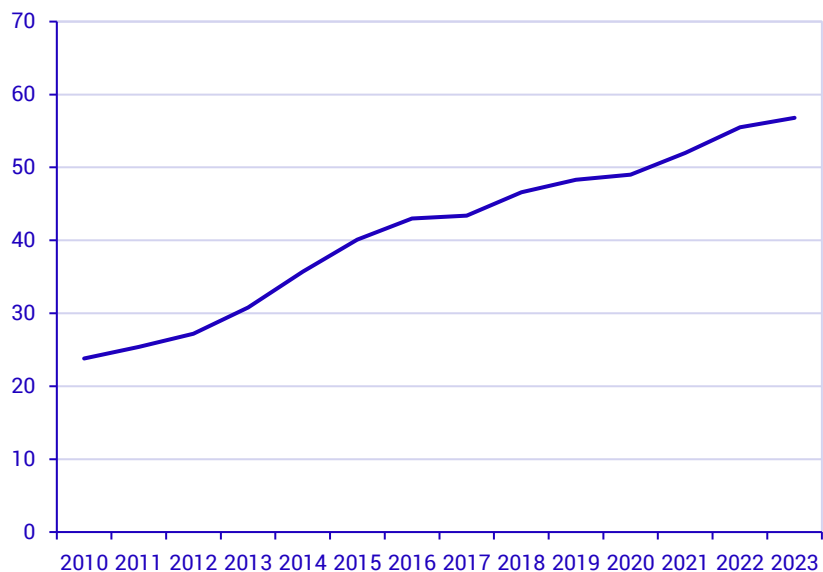
4. Bortfallsmönster 2010–2023

Totalt sett ökade bortfallet i åldersgruppen 15–74 år från 24 procent år 2010 till 57 procent år 2023, en ökning med 33 procentenheter.

I avsnitt 4 analyseras bortfallet i AKU utifrån ett antal olika aspekter. Först redovisas bortfallet efter demografiska variabler som är centrala bakgrundsvariabler i AKU i avsnitt 4.1. Därefter studeras sammansättningen av bortfallet, uppdelat efter bortfallsorsak, i avsnitt 4.2. Efter det redovisas bortfallet utifrån AKU:s design, som innefattar referensveckor, rotationsgrupper och fördelningen över året, utifrån AKU:s månadsvisa undersökningar. Även bortfallet utifrån resultat av kontakt med intervjupersonerna i tidigare undersökningsomgångar analyseras. Slutligen studeras bortfallet efter delurval i avsnitt 4.4, i ljuset av att AKU hade ett tilläggsurval mellan januari 2010 och tredje kvartalet 2020.

I diagram 7 redovisas bortfallets utveckling för åren 2010–2023 för åldersgruppen 15–74 år. Under det första redovisningsåret, 2010, låg bortfallet på 24 procent, för att sedan öka kraftigt med 9 procentenheter mellan åren 2013–2015. Påföljande år var ökningen inte lika stor, även om bortfallet har fortsatt att stiga för varje år. Totalt sett mer än fördubblades bortfallet under tidsperioden 2010–2023, från 24 procent 2010 till 57 procent 2023. Det är en ökning med 33 procentenheter.

Diagram 7. Bortfall 15–74 år. Procent av urvalet.

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

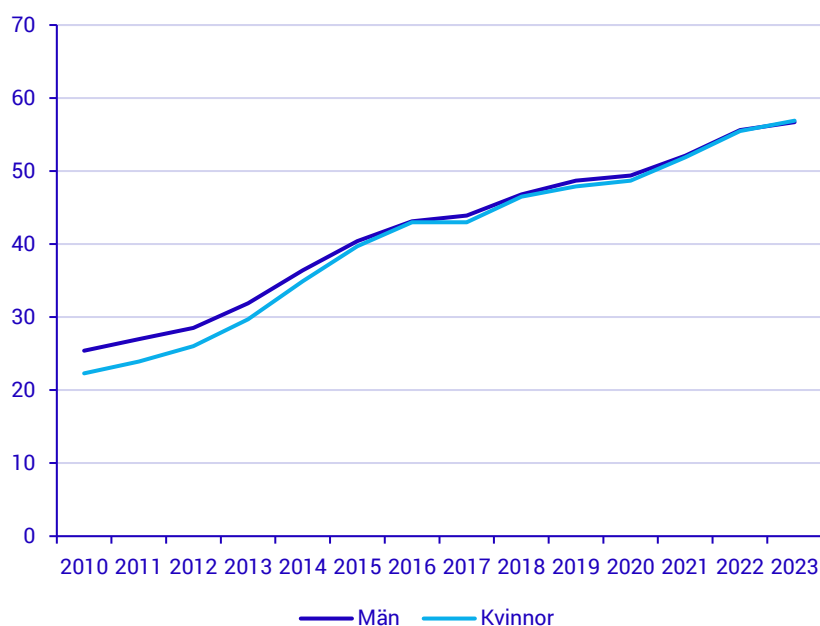
4.1 Bortfallsmönster efter demografiska variabler

I följande avsnitt presenteras bortfallet fördelat efter bakgrundsvariablerna kön, ålder, utbildningsnivå, födelseland samt urbaniseringsgrad.

4.1.1 Bortfallsmönster efter kön

I diagram 8 redovisas bortfallet för perioden 2010–2023 uppdelat på kön för åldern 15–74 år. Bortfallet var något högre bland män jämfört med kvinnor i början av redovisningsperioden, men skillnaden mellan könen har minskat successivt och har legat på ungefär samma nivå sedan 2015. År 2023 var bortfallet 57 procent för män och kvinnor, vilket kan jämföras med 2010 då bortfallet var 25 procent för män och 22 procent för kvinnor. Det innebär att bortfallet i AKU ökade med cirka 32 procentenheter för män och cirka 35 procentenheter för kvinnor över tidsperioden 2010–2023.

Diagram 8. Bortfall 15–74 år efter kön. Procent av urvalet.

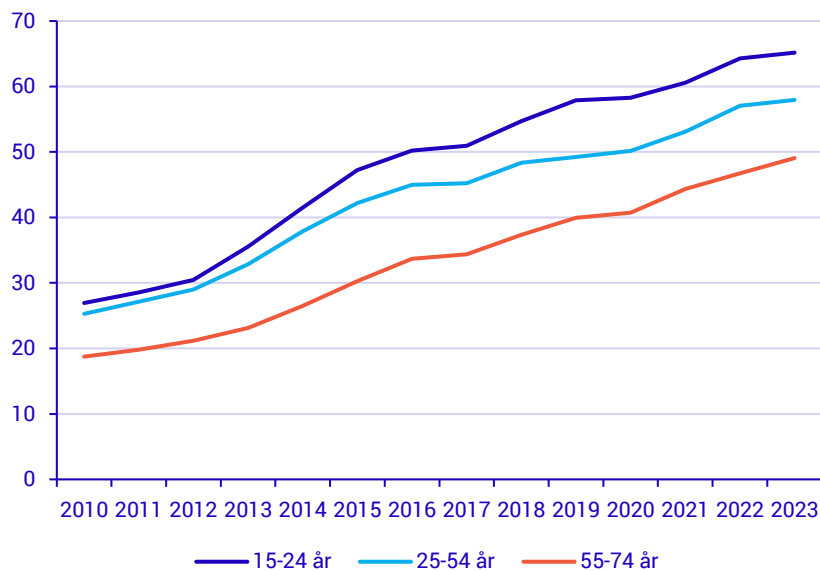
Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

4.1.2 Bortfallsmönster efter ålder

I diagram 9 redovisas utvecklingen för bortfallet 2010–2023 efter åldersgrupperna 15–24 år, 25–54 år samt 55–74 år. Vid början av tidsperioden var bortfallet ungefär lika högt bland personer i åldern 15–24 och 25–54 år och uppgick till 27 respektive 25 procent. Motsvarande siffra för åldersgruppen 55–74 år var 19 procent. Över tid har bortfallet ökat för samtliga åldersgrupper, och främst för den yngsta åldersgruppen. År 2023 var bortfallsandelen 65 procent för personer i åldern 15–24 år, vilket är en ökning med 38 procentenheter sedan 2010. Bortfallsandelen 2023 för åldersgrupperna 25–54 år och 55–74 år var 58

procent respektive 49 procent, vilket motsvarar en ökning under redovisningsperioden med 33 respektive 30 procentenheter.

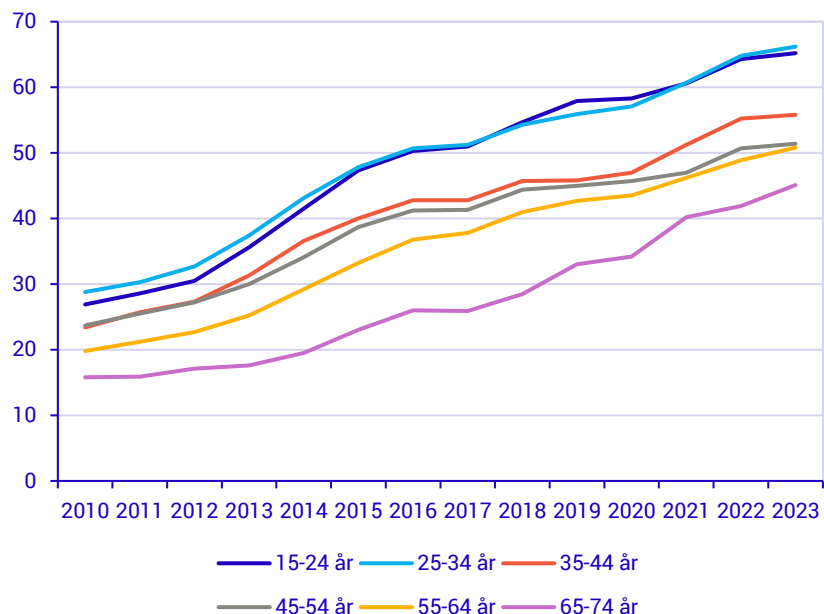
Diagram 9. Bortfall 15–74 år efter ålder. Procent av urvalet.

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

För att studera närmare vilka åldersgrupper som drivit ökningen i bortfallet redovisas bortfallet uppdelat i 10-årsklasser för åldern 15–74 i diagram 10. Resultatet visar att gruppen 25–34 år hade högst bortfall av samtliga åldersgrupper i början av tidsperioden, 29 procent, följt av åldersgruppen 15–24 som hade ett bortfall på 27 procent. Grupperna 35–44 år och 45–54 år låg på en lägre bortfallsnivå än de yngre åldersgrupperna och följdes åt över tid fram till 2020, då åldersgruppen 35–44 fick ett ökat bortfall.

Diagram 10. Bortfall 15–74 år efter ålder i 10-årsklasser. Procent av urvalet.

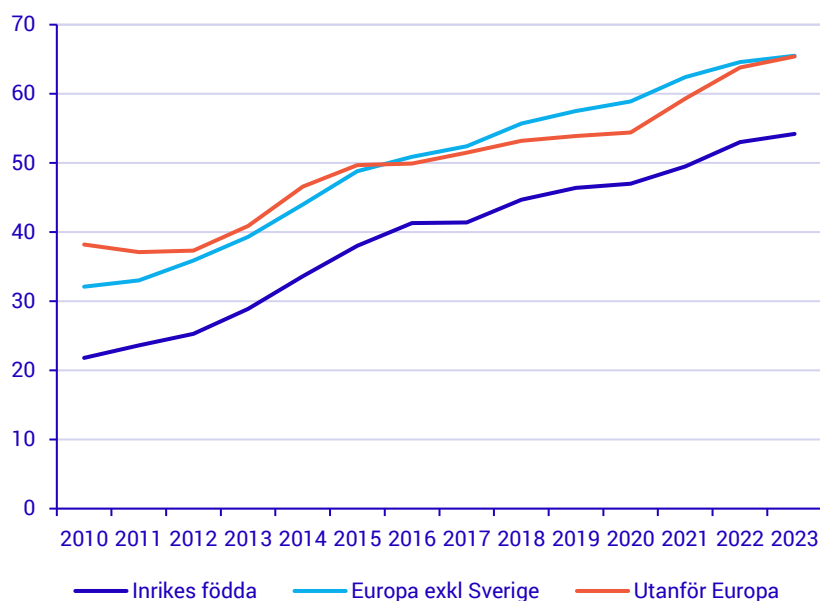
Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

Gruppen 25–34 år har haft en större ökning i bortfallet över tid jämfört med grupperna 35–44 år respektive 45–54 år. Resultatet i diagram 10 indikerar därmed att 25–34 år är den drivande gruppen i bortfallet för personer i åldern 25–54 år som illustrerades i diagram 9. Störst relativ bortfallsökning under hela tidsperioden hade däremot åldersgruppen 15–24 år, en ökning med 38 procentenheter. Lägst relativ bortfallsökning hade åldersgruppen 65–74 år, där ökningen var 29 procentenheter.

4.1.3 Bortfallsmönster efter födelseland

I diagram 11 redovisas bortfallet 2010–2023 uppdelat efter personer födda i Sverige, personer födda i Europa exklusive Sverige samt personer födda utanför Europa. Under hela tidsperioden har bortfallet för utrikes födda varit på en högre nivå jämfört med inrikes födda. I början av perioden hade personer födda utanför Europa ett högre bortfall än personer födda i Europa exklusive Sverige. Därefter steg bortfallsnivån snabbare bland personer födda i Europa jämfört med utanför Europa. På senare år har de dock närmast sig varandra igen och 2023 låg bortfallet på ungefär 65 procent för båda grupper. Det kan jämföras med 54 procent bland personer födda i Sverige. Under redovisningsperioden har bortfallet för inrikes födda ökat med 32 procentenheter, vilket kan jämföras med 33 respektive 27 procentenheters ökning bland personer födda i respektive utanför Europa.

Diagram 11. Bortfall 15–74 år efter födelseland. Procent av urvalet.

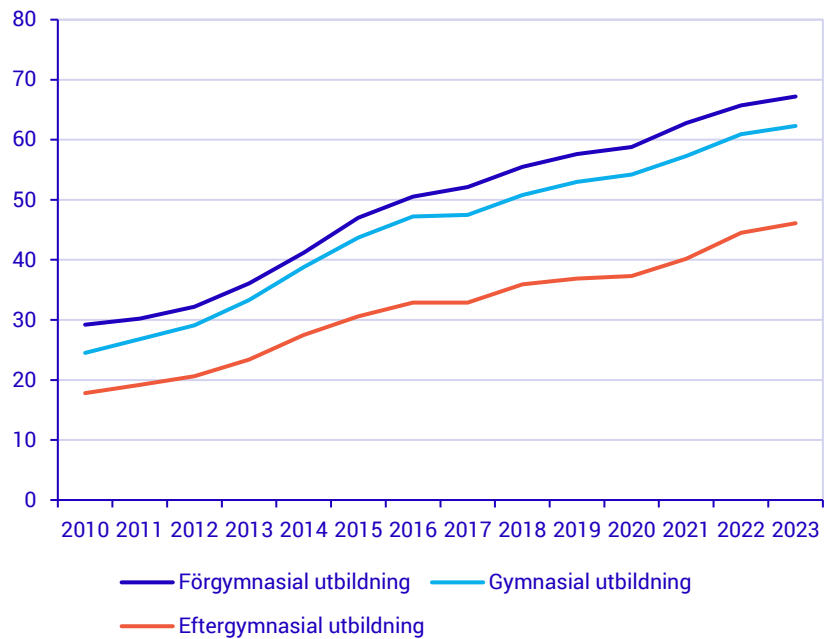

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

4.1.4 Bortfallsmönster efter utbildningsnivå

Diagram 12 visar att bortfallet minskar med utbildningsnivå. Över hela den undersökta tidsperioden har bortfallet varit högst bland personer med förgymnasial utbildning och lägst bland personer med eftergymnasial utbildning. Dessutom har skillnaden ökat över tid. År 2010 var bortfallsandelen 29 procent bland personer med förgymnasial utbildning, 25 procent bland personer med gymnasial utbildning och 18 procent bland eftergymnasialt utbildade personer. Motsvarande siffror för år 2023 är 67 procent, 62 procent respektive 46 procent. Bortfallet har ökat med 38 procentenheter för förgymnasialt och gymnasialt utbildade under tidsperioden 2010–2023. Bland personer med eftergymnasial utbildning har bortfallet ökat med 28 procentenheter under mätperioden. De allra senaste åren har dock utvecklingen i bortfallet sett likartad ut över utbildningsnivåerna.

Diagram 12. Bortfall 15–74 år, uppdelat efter utbildningsnivå. Procent av urvalet.

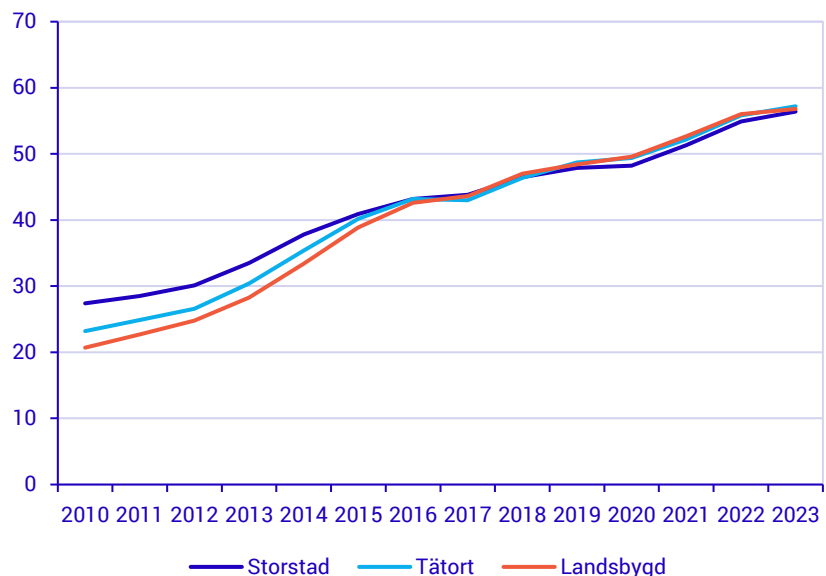

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

4.1.5 Bortfallsmönster efter urbaniseringsgrad

För att studera bortfallet efter urbaniseringsgrad görs en indelning av hemkommunen i tre olika grupper; storstad, tätort och landsbygd. Diagram 13 visar att bortfallet 2010 var högst bland personer som bor i storstäder, 27 procent, och lägst bland personer på landsbygden, 21 procent. I tätorter var bortfallet 23 procent samma år. Därefter började bortfallsnivåerna för de tre grupperna att successivt närma sig varandra, och efter 2015 var både nivån och utvecklingen över tid likartad för de tre grupperna. År 2023 är bortfallet 57 procent för samtliga grupper, vilket är en ökning med 30 procentenheter bland personer i storstäder, 34 procentenheter bland personer i tätorter samt 36 procentenheter för personer som bor på landsbygden.

Diagram 13. Bortfall 15–74 år, uppdelat efter urbaniseringsgrad. Procent av urvalet.

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

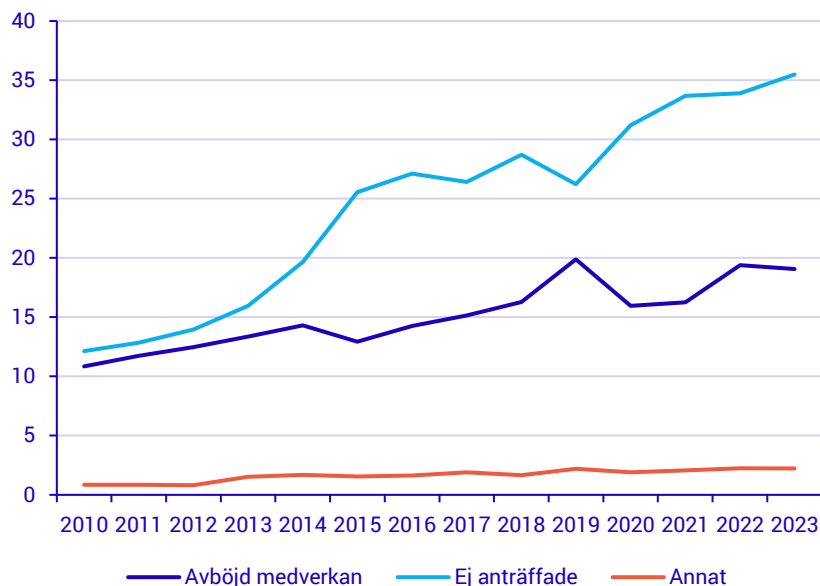
4.2 Bortfallsmönster efter bortfallsorsak

I avsnitt 2 beskrevs det att huvudorsakerna till objektsbortfall är att en tillfrågad person avböjer att medverka i undersökningen eller inte kan anträffas vid intervjutillfället. Genom att registrera bortfallet med olika bortfallskoder går det att redovisa orsaken till bortfallet. För att studera bortfallsmönstret efter bortfallsorsak redovisas tre grupper, ”avböjd medverkan”, ”ej anträffad” samt ”annat skäl”. ”Ej anträffad” innebär att urvalspersonen inte har kunnat nås under perioden som personen har sökts. I denna kategori ingår även personer som har hemligt telefonnummer, inte finns på angiven adress eller är tillfälligt bortresta. ”Avböjd medverkan” innebär att urvalspersonen har nåtts men avböjt att medverka i undersökningen. Urvalspersonerna kan hänvisa till frivilligheten, ange att de inte har tid eller att de inte vill delta på grund av sekretess eller integritetsskäl. Gruppen ”Annat skäl” består främst av personer som inte kan delta på grund av förhinder, så som språksvårigheter, sjukdom eller andra orsaker.

I diagram 14 redovisas utvecklingen i bortfall som andel av urvalet för de tre grupperna under perioden 2010–2023. Under hela redovisningsperioden utgjorde ”ej anträffad” den största gruppen av bortfallet. Det är även inom denna grupp som bortfallet ökat mest, från 12 till 36 procent mellan 2010 och 2023. Det är en ökning med 23 procentenheter. Den näst största bortfallsgruppen är ”avböjd medverkan” där bortfallsandelen ökade från 11 procent 2010 till 19 procent 2023. Motsvarande siffror för gruppen ”annat” var 0,8 år 2010 och 2,2 procent år 2023. I diagrammet syns ett avvikande mönster för grupperna ”ej anträffade” och ”avböjd medverkan” år 2019; utvecklingen går åt motsatt håll jämfört med tidigare och efterföljande

år. Samma år, 2019, avslutade SCB sitt samarbete med den dåvarande externa leverantören som hanterade halva urvalet.

Diagram 14. Bortfall 15–74, uppdelat efter bortfallsorsak. Procent av urvalet.

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

4.3 Bortfallsmönster efter AKU-design

I följande avsnitt beskrivs och analyseras bortfallet utifrån AKU:s design. Först redovisas bortfallet efter rotationsgrupper och sedan efter referensvecka. Därefter studeras bortfallet utifrån hur det fördelas per månad över året. Om bortfallsnivån varierar kraftigt mellan månader kan det påverka jämförelser mellan månaderna. Slutligen studeras urvalspersonernas svarsmönster i de olika rotationsgrupperna samt svarsfrekvens vid undersökningstillfällena (beroende på om kontakt etablerats tidigare i undersökningen). Det sistnämnda är bland annat viktigt för AKU:s flödesstatistik som visar övergången mellan olika tillstånd på arbetsmarknaden. Flödesstatistiken bygger på personer som intervjuats både det aktuella kvartalet och föregående kvartal.

4.3.1 Bortfallet efter rotationsgrupp

AKU är en panelundersökning med roterande urval. Ett kvartal består av tre olika urval, ett för varje månad i kvartalet. Varje urval delas i sin tur upp i åtta olika rotationsgrupper. Eftersom urvalet roteras innebär det att en person i urvalet ingår sammanlagt åtta gånger under en tvåårsperiod. Det sker genom att 7/8 av vart och ett av de tre månadsurvalen under kvartalet återkommer med tre månaders mellanrum och 1/8 byts ut mot nya urvalsperioder. Det finns dock undantag där personer enbart intervjuas en gång per år samt vid åttonde rotationen. Det gäller för personer som inte kan arbeta på grund av långvariga hälsoproblem, samt ej sysselsatta över 70 år och som inte är arbetssökande.

Tabell 1 illustrerar urvals- och rotationssystemet i AKU med 30 olika rotationsgrupper. De rödmarkerade rotationsgrupperna (A1, B1, C1) ingår i undersökningen för första gången. Vid det tillfälle en urvalsperson är ny i undersökningen görs en mer grundläggande kartläggning av dennes arbetsmarknadssituationen. I de prickade cellerna kommer nya rotationsgrupper in (utöver de 30 rotationsgrupper som finns illustrerade i figuren). I tabell 1 framgår det att rotationsgrupp A1 ingår i undersökningen för första gången i januari och därefter i april, juli, oktober första året. Året därpå ingår rotationsgrupp A1 i fyra ytterligare intervjutillfällen.

Tabell 1. Rotationssystemet i AKU

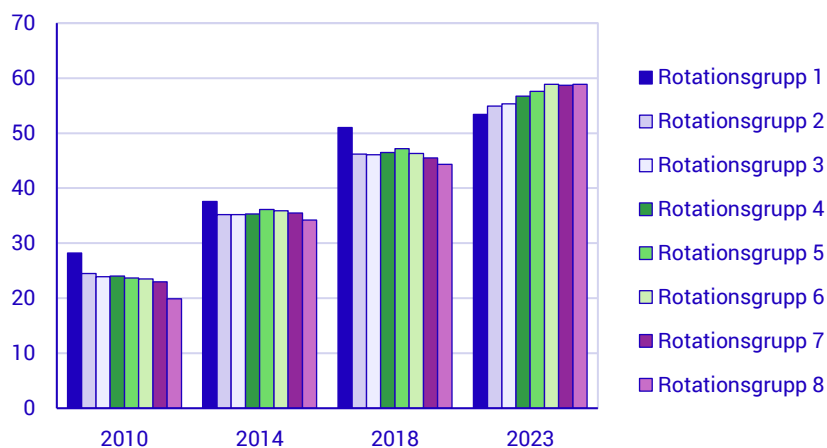
Undersökningstillfälle	Antal tillfällen rotationsgruppen (A_i, B_i, C_i) ingått i undersökningen							
	1	2	3	4	5	6	7	8
januari	A_1	A_2	A_3	A_4	A_5	A_6	A_7	A_8
februari	B_1	B_2	B_3	B_4	B_5	B_6	B_7	B_8
mars	C_1	C_2	C_3	C_4	C_5	C_6	C_7	C_8
april	A_9	A_1	A_2	A_3	A_4	A_5	A_6	A_7
maj	B_9	B_1	B_2	B_3	B_4	B_5	B_6	B_7
juni	C_9	C_1	C_2	C_3	C_4	C_5	C_6	C_7
juli	A_{10}	A_9	A_1	A_2	A_3	A_4	A_5	A_6
augusti	B_{10}	B_9	B_1	B_2	B_3	B_4	B_5	B_6
september	C_{10}	C_9	C_1	C_2	C_3	C_4	C_5	C_6
oktober	.	A_{10}	A_9	A_1	A_2	A_3	A_4	A_5
november	.	B_{10}	B_9	B_1	B_2	B_3	B_4	B_5
december	.	C_{10}	C_9	C_1	C_2	C_3	C_4	C_5
januari	.	.	A_{10}	A_9	A_1	A_2	A_3	A_4
...								

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

Bortfallet i AKU har under åren varierat mellan olika rotationsgrupper. Diagram 15a visar bortfallet efter rotationsgrupp för åren 2010, 2014, 2018 och 2023. Där framgår att rotationsgrupp 1 hade betydligt högre bortfall än övriga rotationsgrupper under de tre första redovisningsåren. Det sista redovisningsåret däremot, 2023, hade personer i rotationsgrupp 1 lägst andel bortfall jämfört med övriga rotationsgrupper. Som tidigare nämnts har intervjuenheten under de senaste åren använt sig av extra insatser för just rotationsgrupp 1. Implementeringen av åtgärderna kan vara en förklaring till varför bortfallet minskat i rotationsgrupp 1 relativt övriga rotationsgrupper.

För samtliga rotationsgrupper har bortfallet ökat under de fyra redovisningsåren. År 2023 var året som uppmätte det högsta bortfallet av redovisningsåren, 59 procent i rotationsgrupp 6–8. Sett över hela tidsperioden så ökade bortfallet mest i rotationsgrupp 8, där andelen var 20 procent år 2010 och 59 procent 2023, en ökning med 39 procentenheter. Lägst ökning syntes i rotationsgrupp 1, som gick från en bortfallsandel på 28 procent år 2010 till 53 procent år 2023, en ökning med 25 procentenheter.

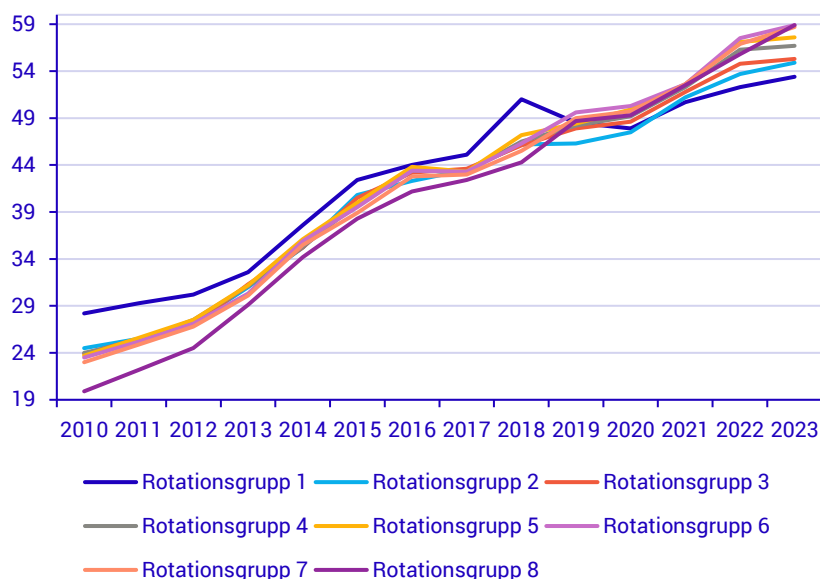
Diagram 15a. Bortfall 15–74 år, uppdelat efter rotationsgrupp. Procent av urvalet.

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

I diagram 15a framgår det att rotationsgrupp 1 har gått från att ha det högsta bortfallet 2018 till det lägsta bortfallet 2023 bland samtliga åtta rotationsgrupper. För att studera när skiftet i rotationsgrupp 1 skedde illustreras bortfallet uppdelat efter rotationsgrupp för samtliga år i diagram 15b. Där framgår det att bortfallet i rotationsgrupp 1 var högre än övriga rotationsgrupper fram till år 2018, men minskade sedan 2019 och 2020. Därefter har bortfallet i rotationsgrupp 1 varit lägre jämfört med övriga rotationsgrupper.

Diagram 15b. Bortfall 15–74 år, uppdelat efter rotationsgrupp 2010–2023. Procent av urvalet.

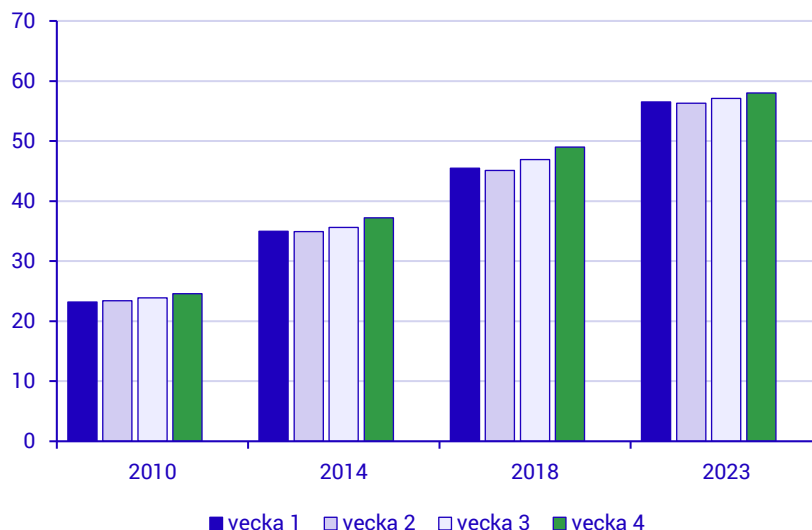
Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

4.3.2 Bortfallet efter referensvecka

Datansamlingen i AKU är uppbyggd kring referensveckor som löper måndag till söndag. På måndagen efter referensveckan börjar intervjuarbetet där undersökningspersonerna får besvara frågor om sin arbetsmarknadssituation under referensveckan. Ett kvartal i AKU består av 13 referensveckor, varav en AKU-månad antingen består av fyra eller fem referensveckor. AKU:s referensperiod skiljer sig därmed från kalendermånader då den sista månaden i kvartalet, dvs. mars, juni, september och december, alltid består av fem referensveckor. Insamlingsperioden i AKU kan skilja sig åt mellan månader beroende på helgdagar och ledigheter, däribland innehåller till exempel AKU juni och december en veckas längre insamlingsperiod på grund av semester och ledigheter kring jul och nyår.

Diagram 16a redovisar bortfallet efter referensvecka för åren 2010, 2014, 2018 och 2023 för de AKU-månader som består av fyra referensveckor. För samtliga redovisningsår var bortfallet högst för den sista och fjärde referensveckan, men skillnaderna är marginella. För åren 2014 och 2018 var skillnaderna mellan referensveckorna något större än för år 2010 och 2023.

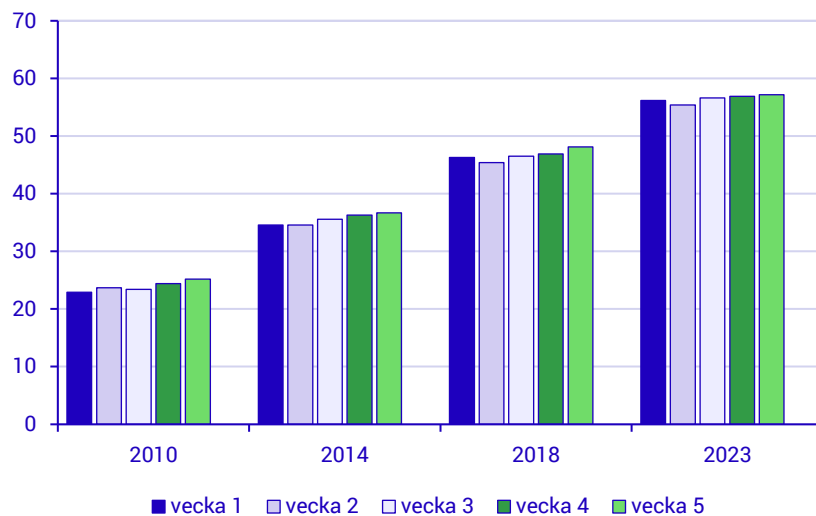
Diagram 16a. Bortfall 2010, 2014, 2018 och 2023, 15–74 år, uppdelat efter referensvecka (månader med fyra referensveckor). Procent av urvalet.

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

Diagram 16b redovisar bortfallet efter referensvecka för AKU-månader med fem referensveckor. För samtliga redovisningsår var bortfallet högst för den sista, femte referensveckan, även om bortfallet för referensvecka fyra enbart låg strax därunder. Under de två första redovisningsåren hade referensvecka ett lägst bortfall av samtliga referensveckor. År 2018 bröts dock det mönstret. En potentiell anledning till att bortfallet var som lägst första referensveckan och som högst den sista referensveckan är att intervjuarenheten har längre tid att bearbeta intervjuerna de första veckorna, då hela insamlingsperioden kan användas för att samla in nya intervjuer. I huvudsak bearbetas varje referensvecka under två veckor. Däremot kan den första referensveckan teoretiskt sett bearbetas upp till fem eller sex veckor, medan den sista referensveckan enbart kan bearbetas två veckor. I likhet med diagram 16a är skillnaderna mellan referensveckorna i diagram 16b marginella.

Diagram 16b. Bortfall 2010, 2014, 2018 och 2023, 15–74 år, uppdelat efter referensvecka (månader med fem referensveckor). Procent av urvalet.

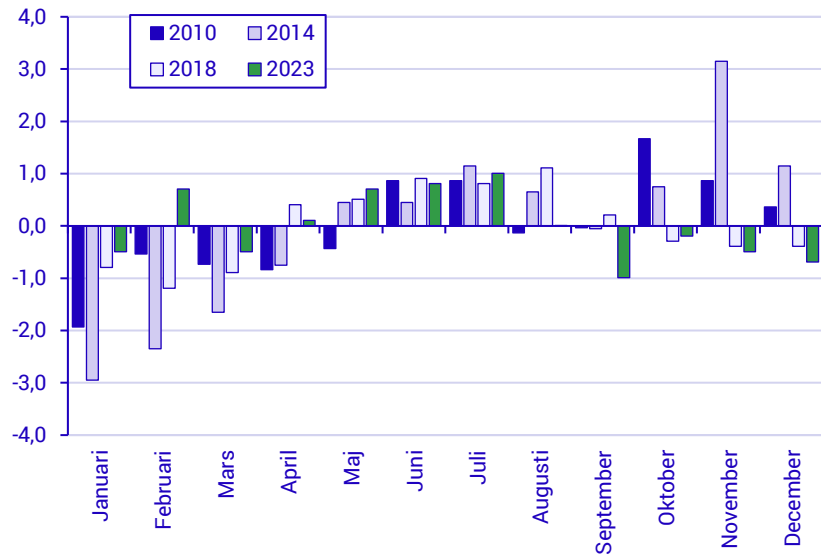
Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

4.3.3 Bortfallet över året

I följande avsnitt analyseras hur bortfallsnivåerna varierar mellan undersökningsmånader. Som nämndes i föregående avsnitt kan insamlingsperioden i AKU skilja sig åt mellan månader beroende på helgdagar och ledighet. Att insamlingsperioden är olika lång för vissa månader bör beaktas vid tolkningen av bortfallets fördelning över året. En annan faktor som kan påverka bortfallets fördelning över året är att urvalspersonerna är med i undersökningen var tredje månad under två års tid. Det finns därmed ett beroende mellan var tredje månad. Om bortfallet till exempel är högt i januari kan samma individer bidra till att bortfallsfrekvensen också är hög i april.

För att studera hur bortfallsnivåerna varierar mellan olika undersökningsmånader redovisas skillnaden mellan bortfallsandelen per månad och årsgenomsnittet för åren 2010, 2014, 2018 och 2023 i diagram 17a. Under de fyra första månaderna av året var bortfallet lägre än årsgenomsnittet för de flesta redovisningsåren, medan sommarmånaderna maj till augusti generellt sett hade ett högre bortfall än årsgenomsnittet. Under juni och juli var bortfallet i genomsnitt 0,8 respektive 1,0 procentenheter högre än årsgenomsnittet över redovisningsåren. Det går att jämföra mot januari och februari då bortfallet i genomsnitt var 1,6 respektive 0,9 procentenheter lägre än årsgenomsnittet över redovisningsåren. I motsats till tidigare månader var mönstret mellan september och december olika för redovisningsåren. År 2010 och 2014 var bortfallet högre än årsgenomsnittet för nämnda månader, medan bortfallet var lägre än årsgenomsnittet under dessa månader år 2018 och 2023.

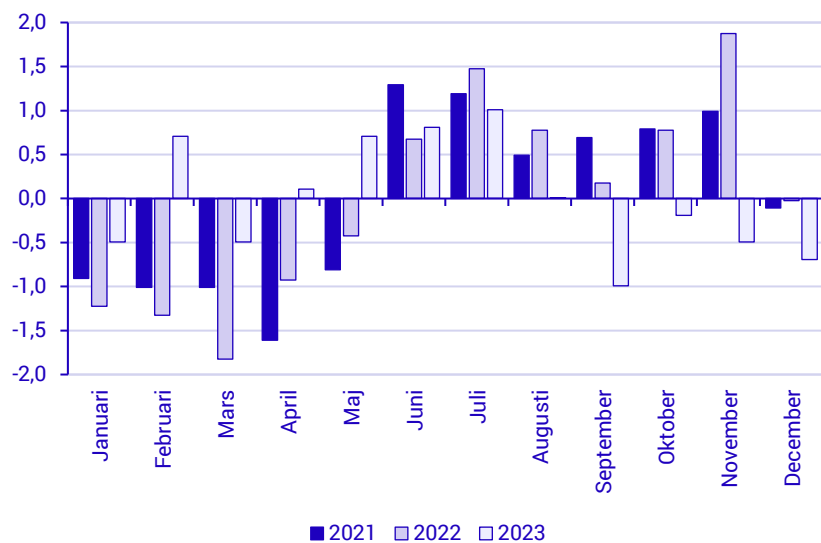
Diagram 17a. Bortfall 2010, 2014, 2018 och 2023, 15–74 år, månadsvisa differenser mellan bortfallet och årsmedelvärdet. Procent av urvalet.

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

Avvikelserna mot årsgenomsnittet var som störst år 2014. Under både januari och november månad skiljde sig bortfallet mot årsgenomsnittet med cirka 3 procentenheter vardera, där januari hade lägre bortfall än årsgenomsnittet och november hade högre. Det kan jämföras mot år 2018 och 2023 där avvikelserna mot årsgenomsnittet som störst var omkring en procentenhet. Generellt sett har spridningen minskat över tid, där det under senare år är färre månader som haft stora avvikelser från årsgenomsnittet. De senare redovisningsåren hade också fler månader än tidigare redovisningsår där bortfallet var lägre än årsgenomsnittet.

Diagram 17b. Bortfall 2021, 2022 och 2023, 15–74 år, månadsvisa differenser mellan bortfallet och årsmedelvärdet. Procent av urvalet.

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

Diagram 17b indikerar att 2023 är ett undantagsår när det gäller hur bortfallet varit fördelat över årets månader. Dels följer 2021 och 2022 det tidigare generella mönstret som visar att bortfallet var lägre än genomsnittet under årets första månader, medan det var högre än årsgenomsnittet resterande månader av året. Även storleken på avvikelser från årsgenomsnittet var för dessa år mer i linje med hur det har sett ut tidigare.

4.3.4 Bortfallet efter resultat av kontakt i tidigare undersökningstillfällen

AKU:s paneldesign innebär att urvalspersoner ingår i AKU vid åtta tillfällen och därmed kan svara på undersökningen lika många gånger. Designen gör det möjligt att analysera bortfallet utifrån antalet gånger som urvalspersonen väljer att svara på undersökningen, av de åtta tillfällena som personen finns med i urvalet. Genom att se hur en individ kan röra sig mellan att räknas som svarande till bortfallsobjekt går det att studera urvalspersonernas svarsmönster i respektive rotationsgrupp. Svarsmängdens sammansättning är central för flödesstatistiken i AKU. Flödesstatistiken utnyttjar panelansatsen i AKU för att beräkna flöden mellan två kvartal som visar övergångar mellan olika tillstånd på arbetsmarknaden. Det kräver därmed att individer har svarat vid två på varandra följande undersökningstillfällen.

I tabell 2 redovisas urvalspersoner som roterades in i AKU-urvalet 2010, 2014, 2018 och 2021, uppdelade efter antal genomförda intervjuer. Av samtliga individer som var med i AKU för första gången år 2010 var det 13 procent som inte genomförde någon intervju alls. Motsvarande siffra 2014 var 20 procent, följt av 29 procent 2018 och 36 procent år 2021. Resultaten visar därmed en tydlig ökning över tid i andel personer som inte svarar vid något tillfälle. Andelen som svarade på en till fyra intervjuer har samtidigt ökat från 15 procent 2010 till 24 procent 2021. Andelen som svarade på intervju vid fem till sju tillfällen har minskat, från 21 procent år 2010 och 14 procent år 2021. Slutligen har andelen där samtliga åtta intervjuer genomförts halverats, från 52 procent 2010 till 26 procent år 2021.

Tabell 2. Inroterade i AKU-urvalet efter antalet genomförda intervjuer. Procent.

År	Antal genomförda intervjuer				Totalt
	0	1-4	5-7	8	
2010	13,0	14,6	20,5	51,8	100
2014	20,3	21,9	22,7	35,1	100
2018	29,1	21,8	17,3	31,8	100
2021	36,3	23,7	13,9	26,2	100

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

Sammanfattningsvis visar tabell 2 att det har blivit vanligare att inte svara alls eller vara med upp till hälften av gångerna. Därtill har det

Det har skett en ökning av personer som inte svarar alls, samtidigt som det skett en minskning i antal personer som deltar vid samtliga tillfällen.

blivit mindre vanligt att delta i AKU 5–8 intervjutillfällen. Framför allt har det skett en ökning av personer som inte svarar alls, samtidigt som det skett en minskning i antal personer som deltar vid samtliga tillfällen.

Tabell 3 visar andelen som svarat vid samtliga efterföljande intervjutillfällen, utifrån vilken rotationsgrupp som den första intervjun genomfördes i. Tabellen illustrerar med andra ord andelen urvalspersoner som intervjuats vid samtliga efterkommande tillfällen, givet att en första intervju genomfördes i respektive rotationsgrupp. Till exempel har urvalspersonerna som intervjuades för första gången i rotationsgrupp fyra tillhört bortfallet i de tre första undersökningsomgångarna, för att sedan intervjuats i rotationsgrupp fem till åtta. Notera att kolumnerna i tabell 3 inte summerar till 100 procent eftersom nämnaren i varje cell består av alla urvalspersoner som genomfört sin första intervju vid respektive urvalsomgång.

Av de som intervjuades första gången då de ingick i urvalet 2010 var det 73 procent som sedan intervjuades alla åtta gånger. Motsvarande siffror för 2014, 2018 och 2021 var 57 procent, 60 procent respektive 54 procent. Jämfört med 2010 var det betydligt vanligare 2021 att urvalspersonerna, som svarade i första rotationsgruppen, senare var bortfall vid minst ett efterföljande intervjutillfälle. Störst skillnad skedde mellan åren 2010 och 2014, där andelen som var med samtliga åtta intervjutillfällen efter att ha svarat i rotationsgrupp 1 minskade från 73 till 57 procent.

Mönstret visar att det över tid har blivit svårare att få in svar vid samtliga intervjutillfällen, även efter att första kontakten är etablerad.

Tabell 3. Inroterade i AKU-urvalet efter antal genomförda intervjuer och rotationsgrupp vid första intervju. Procent.

Första intervjutillfället i rotation	Antal genomförda intervjuer	2010	2014	2018	2021
1	8	73,0	57,2	60,0	53,9
2	7	49,4	39,5	38,4	30,2
3	6	45,0	32,3	33,6	31,8
4	5	46,1	34,1	36,0	30,8
5	4	52,5	37,3	38,7	33,3
6	3	56,8	40,7	41,0	41,4
7	2	73,5	64,1	54,4	53,8
8	1	100,0	100,0	100,0	100,0

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

Av tabell 3 framgår det även att av samtliga som ingick i urvalet för första gången 2010 hade mellan 45–74 procent svarat alla efterföljande undersökningstillfällen efter att de intervjuades för första gången, oavsett rotationsgrupp vid första intervjutillfället. Jämfört med personer som i stället roterades in 2021 är skillnaderna markanta där

30–54 procent svarat alla efterföljande gånger efter att ha intervjuats första gången. Andelen personer som fullföljde samtliga kvarvarande intervjuer minskade som mest mellan de som var med första gången i rotationsgrupp 1 och i rotationsgrupp 2. Bland dem som roterades in år 2021 och svarade i första rotationsgruppen fullföljde 54 procent alla intervjuer. Motsvarande siffra för personer som var med första gången i den andra rotationsgruppen var 30 procent. Det är nästan en halvering och visar att det är viktigt att fånga upp personer vid första intervjutillfället för att öka sannolikheten att intervjupersonen deltar vid samtliga rotationsgrupper. Sammantaget visar mönstret att det över tid har blivit svårare att få in svar vid samtliga intervjutillfällen, även efter att första kontakten är etablerad.

Tabell 4 visar andelen urvalspersoner som ingick i urvalet för första gången åren 2010, 2014, 2018 och 2021, uppdelat efter vilken rotationsgrupp som den första intervjun genomfördes i. Av de urvalspersoner som roterades in 2010 var det 71 procent som svarade för första gången i den första rotationsgruppen. Andelen har sedan minskat till 61 procent år 2014, 53 procent år 2018 och slutligen 49 procent år 2021.

Tabell 4. Inroterade i AKU-urvalet efter rotationsgrupp vid första intervju. Procent.

År	Rotationsgrupp vid första intervju				Totalt
	1	2	3–8	Ingen intervju	
2010	71,0	7,9	8,1	13,0	100,0
2014	61,4	9,0	9,4	20,3	100,0
2018	52,9	9,2	8,7	29,1	100,0
2021	48,5	6,3	8,9	36,3	100,0

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

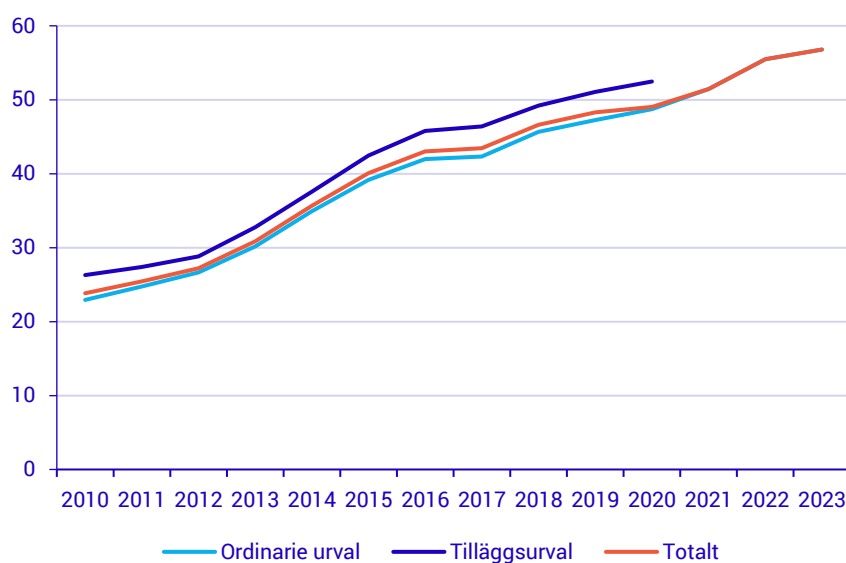
I tabell 4 framgår det även att andelen som svarade första gången då de tillhörde rotationsgrupp 2, och därmed räknades som bortfall första gången de ingick i urvalet, har gått från 8 procent år 2010 till 6 procent år 2021. De som svarade för första gången i rotationsgrupp 3–8 var omkring 8–9 procent av de inroterade för respektive redovisningsår. På samma sätt som i tabell 2 framgår det i tabell 4 att andelen som inte genomförde någon intervju alls har ökat markant, från 13 procent 2010 till 36 procent 2021. Resultatet indikerar att det har blivit allt svårare att rekrytera nya urvalspersoner. Samtidigt är möjligheten fortsatt liten att få ett svar vid efterföljande undersökningstillfällen bland de som inte svarat vid första tillfället.

4.4 Bortfallsmönster efter delurval

Mellan januari 2010 och tredje kvartalet 2020 innehöll AKU, utöver det ordinarie urvalet, även ett tilläggsurval. Syftet med tillägget var att mer detaljerat kunna beskriva arbetsmarknadssituationen och dynamiken på arbetsmarknaden för befolkningen i åldern 15–74 år.

I diagram 18 redovisas det ordinarie urvalet, tilläggsurvalet och det totala urvalet från 2010. Efter det att tilläggsurvalet fasades ut under tredje kvartalet 2020 redovisas enbart det totala urvalet. Under hela tidsperioden som AKU:s urval bestod av två delurval var bortfallet högre i tilläggsurvalet jämfört med i det ordinarie urvalet, mellan två och fyra procentenheter. Den största skillnaden kan noteras år 2017, då bortfallsandelen skiljde sig cirka 4 procentenheter mellan de två delurvalen. Till skillnad från det ordinarie urvalet bestod tilläggsurvalet enbart av personer som hade en svagare anknytningsgrad till arbetsmarknaden.

Diagram 18. Bortfall 15–74 år efter delurval. Procent av urvalet.

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna

5. Avslutande kommentarer

Bortfallet i AKU för personer 15–74 år har mer än fördubblats under perioden 2010–2023. Ökningen var som kraftigast under åren 2013–2016, men bortfallet har stigit under samtliga år. När bortfallsmönstret undersöks utifrån demografiska variabler visar resultatet att bortfallet är högst bland personer i åldern 15–34 år, bland utrikes födda och bland personer med förgymnasial eller gymnasial utbildning. Skillnaderna i bortfallet efter ålder och utbildningsnivå har dessutom ökat över tid.

Huvudorsakerna till bortfall är att intervjupersoner inte kan anträffas vid intervjutillfället eller att personer avböjer att medverka i undersökningen. Bland personer som inte är anträffbara har bortfallet tredubblats sedan 2010, samtidigt som personer som inte vill delta i undersökningen nästintill har fördubblats. En möjlig förklaring kan vara att urvalspersoner upplever en ”undersökningströtthet” om de allt oftare får förfrågningar om att delta i undersökningar. Telefonins utveckling har dessutom gjort det mer utmanande att hitta rätt telefonnummer till urvalspersoner. En förklaring till att ej anträffade har ökat kraftigare än personer som avböjer att medverka kan vara att det inte längre är givet att svara i telefon när ett okänt nummer ringer. Interna faktorer som kan påverka bortfallet så som kontaktstrategier, intervjuarnas beläggning och fördelningen av urvalsenheter är sådana faktorer som intervjuarenheten på SCB har arbetat löpande med under åren och som har effektiviserats för att minska bortfallet.

De specifika insatser som under åren har gjorts i rotationsgrupp 1 för att minska bortfallet verkar ha fått effekt. Bortfallet i rotationsgrupp 1 gick från att vara det högsta fram till 2018, men är nu den rotationsgrupp som har lägst bortfall. När bortfallet undersöks efter resultat av kontakt i tidigare undersökningstillfällen visar resultaten att andelen personer som har svarat vid samtliga intervjutillfällen kraftigt har minskat samtidigt som andelen som inte svarar alls har ökat. Sannolikheten att delta i samtliga kvarvarande intervjutillfällen minskar även kraftigt för personer som svarar första gången i rotationsgrupp 2 jämfört med rotationsgrupp 1, och denna skillnad är större nu jämfört med vad den har varit tidigare. Det har därmed blivit allt svårare både att rekrytera nya urvalspersoner och få svar vid efterföljande undersökningstillfällen bland de som inte svarat vid första tillfället.

Mot bakgrund till det ökade bortfallet i AKU och kostnaderna som är förenade med AKU:s datainsamling, pågår det under 2024 och 2025 ett projekt med syfte att genomföra en grundlig översyn av AKU:s datainsamling. Projektet syftar till att identifiera förbättringsområden och åtgärder. Projektet är delvis finansierat av bidrag från Eurostat.

Referenser

SCB (2017). *Arbetsmarknad och utbildning 2017:1, Analys av bortfallsbias avseende Arbetskraftsundersökningarna (AKU)*.

SCB (2015). *Bakgrundsfakta 2015:4, Bortfallsmönster i AKU*.

